

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

KATJA KUMŠE

**LEPOSLOVJE V *KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH* OD LETA
1864 DO LETA 1868**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika

Ljubljana, april 2019

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svojemu mentorju, red. prof. dr. Miranu Hladniku za vso pomoč in koristne napotke pri izdelavi diplomske naloge.

Hvala tudi vsem, ki ste mi v času študija stali ob strani in me podpirali.

IZVLEČEK

Kmetijske in rokodelske novice so izhajale med letoma 1843 in 1903. Diplomaska naloga obsega analizo leposlovja od leta 1864 do leta 1868. Na podlagi kronološko zbrane bibliografije sem ugotavljala razmerja med domačim in tujim leposlovjem ter raziskovala delež objavljene poezije. Prav tako sem ugotavljala tudi delež objavljenih avtorjev in avtoric ter razmerja med njimi. Na spletni strani Wikivir sem na koncu navedla še bibliografijo.

Ključne besede: *Kmetijske in rokodelske novice*, bibliografija, leposlovje, Wikivir

ABSTRACT

Kmetijske in rokodelske novice was being published between 1843 and 1903. Thesis includes the analysis of literature from 1864 to 1868. On the basis of a chronological bibliography, I found out the relationships between domestic and foreign fiction and investigated the share of published poetry. I also determined the share of published authors in the author's and relations between them. The bibliography is also published on Wikisource.

Key words: *Kmetijske in rokodelske novice*, bibliography, fiction, Wikisource

KAZALO

1. UVOD	6
2. O KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH	7
3. ANALIZA LEPOSLOVNIH DEL V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH	8
3.1 RAZMERJE MED DOMAČIM IN TUJIM (PREVEDENIM) LEPOSLOVJEM	8
3.2 PREVEDENO LEPOSLOVJE	9
3.3 ŠTEVILO DOMAČIH PESMI	10
4. ANALIZA AVTORJEV V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH	11
4.1 SEZNAM AVTORJEV	11
4.1.1 1864	11
4.1.2 1865	12
4.1.3 1866	12
4.1.4 1867	12
4.1.5 1868	12
4.2 RAZMERJE MED AVTORJI IN AVTORICAMI	13
4.3 AVTORJI, KI SO UPORABLJALI PSEVDONIME	14
4.3.1 France Zakrajšek	14
4.3.2 Jakob Gomilšak	14
4.3.3 Ivan Vrban	14
4.4 NAJVEČKRAT OBJAVLJENI AVTORJI	15
4.4.1 France Svetličič	15
4.4.2 Valentin Zarnik	15
4.4.3 Josip Cimperman	16
4.4.4 Ivan Zarnik	16
4.5 ŽENSKÉ AVTORICE	17
4.5.1 Luiza Pesjak	18
5. ZAKLJUČEK	19
6. BIBLIOGRAFIJA LEPOSLOVJA V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH	20
6.1 1864	20
6.2 1865	22
6.3 1866	25
6.4 1867	26
6.5 1868	28
7. VIRI IN LITERATURA	31

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 1: <i>Razmerje med domačim, tujim in prevedenim leposlovjem</i>	9
Graf 2: <i>Izvirna poezija v posameznih letih</i>	10
Graf 3: <i>Razmerje med številom avtorjev in avtoric</i>	13

KAZALO TABEL

Tabela 1: <i>Število tujih pesmi v posameznih letih</i>	8
Tabela 2: <i>Število prevodov v posameznih letih</i>	10
Tabela 3: <i>Število avtoric v posameznih letih</i>	17

1. UVOD

Diplomsko delo obsega analizo leposlovja v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* od leta 1864 do leta 1868.

Iz arhiva Digitalne knjižnice Slovenija sem si izpisovala leposlovna dela in njihove avtorje ter s tem dobila vpogled v bibliografijo, ki je bila ključna za nadaljnjo analizo. Nekaj težavnosti je bilo z umeščanjem časopisnih objav v posamezne kategorije, saj so nekatera besedila prehajala iz publicističnega v leposlovne in tudi strokovne prispevke. Opaziti je bilo, da so nekatera publicistična besedila vsebovala tudi manjše literarne elemente, kot so dialogi, kratke zgodbene strukture in podobno. Na podlagi tega je bilo besedilne vrste marsikje težko opredeliti. Ponekod tudi ustreznost navedenih označb v prispevku (na primer zgodovinska črtica) ni bila popolnoma zanesljiva, saj je bilo v njem zaznati različne elemente teoretično-filozofskih razmišljanj. Ravno zaradi tega se zavedam subjektivnosti razvrščanj po kategorijah, ki je spremljala mojo nalogo. Veliko je bilo objavljenih člankov, ki govorijo o jezikoslovju ali položaju slovenskega jezika v družbi, a se na to nisem osredotočala.

Statistično sem obravnavala leposlovna dela in njihove avtorje ter analizirala razmerja med njimi. Ugotavljala sem razmerja med domačim, tujim in prevedenim leposlovjem ter razmerja med avtorji in avtoricami glede na spol. V delu, kjer popisujem leposlovje, sem se osredotočila na število objavljenih pesmi v posameznih letih. V poglavjih, kjer so statistično obravnavani avtorji, pa sem se osredotočila na tiste, ki so bili najpogosteje objavljeni, ter na delež avtoric.

Vse pridobljene podatke sem na koncu uredila in postavila na Wikivir ter zraven dodala še povezave do posameznih številčk na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije. Bibliografija je podana tudi na koncu diplomske naloge.

2. O KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH

Kmetijske in rokodelske novice so bile najprej namenjene v pomoč kmetom in obrtnikom, a so kaj kmalu začele objavljati tudi članke o leposlovju, politiki, kulturi ter dopise iz raznih krajev. Tako so dosegle širši krog slovenske javnosti. Največ naročnikov v času začetnega izhajanja je bilo duhovnikov.

Prvotni načrt izida je predvideval, da bi *Novce* začele izhajati že 1. januarja 1843, ker pa so dovoljenje prejeli prepozno, so nato določili nov datum 1. maj.

V kulturnem smislu so *Kmetijske in rokodelske novice* naredile zelo veliko. Z mnogimi objavljenimi članki so težile k ureditvi enotnega slovenskega knjižnega jezika ter na splošno h kulturnemu razvoju slovenskega naroda. Priča so bile vsem pomembnim nacionalnim dogodkom. Iz prvotnega strokovnega časopisa so počasi začele preraščati v splošno informativno glasilo in objavljati tudi leposlovje. V burnih in revolucionarnih tednih leta 1848 so objavile zdajšnjo državno himno, Prešernovo *Zdravljico*. Ves čas svojega dolgoletnega obstoja so bile povezane s tiskarjem Jožefom Blaznikom, ki je pozneje glasilu postal tudi založnik. Ko je sam leta 1872 omagal, so njegovo delo nadaljevali družinski nasledniki. Urednik Janez Bleiweis pa je na svojem položaju vztrajal dolgih 40 let ter pri svojem delu močno zavračal ilirski jezik in idejo, da bi vsi Slovani imeli en sam knjižni jezik.

Z začetkom *Slovenskega naroda* (1868) in *Slovenca* (1873) so izgubile svojo vodilno vlogo v politiki in kulturi. Zadnja številka je izšla 26. decembra 1902.

3. ANALIZA LEPOSLOVNIH DEL V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH

Pri analizi leposlovja sem upoštevala vse ohranjene številke *Kmetijskih in rokodelskih novic* od leta 1864 do leta 1868.

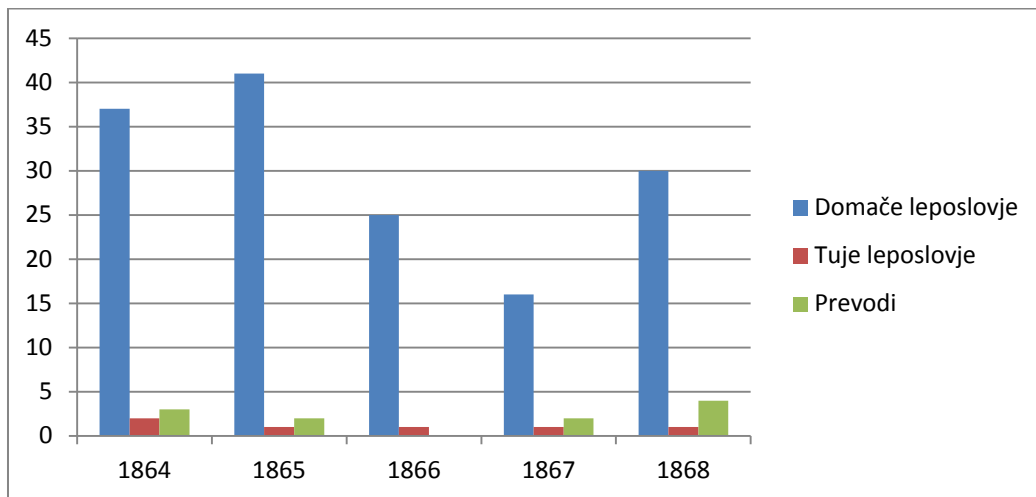
3.1 RAZMERJE MED DOMAČIM IN TUJIM (PREVEDENIM) LEPOSLOVJEM

Največ leposlovja je bilo v slovenskem jeziku. Razmerje med domačim in tujim leposlovjem se je skozi obdobja spreminjalo. Tako tuje kot tudi izvirne dramatike je bilo razmeroma malo. Če se je že pojavila, je šlo po večini za prevedeno delo. Največ tujega leposlovja se je pojavljalo v poeziji, in sicer v hrvaškem ali srbskem jeziku. Leta 1864 sta se pojavili 2 pesmi v hrvaškem jeziku z naslovom: *Tri zrna* ter *Sokol i njegova majka*. Avtor prve pesmi je bil J. Sundečić, avtor druge pa Napoleon Špun-Strižić. Naslednje leto, leta 1865, je bila prav tako v hrvaškem jeziku objavljena pesem: *Koledva*, sicer neznanega avtorja. Prav tako tuja, a z neznanim avtorjem, je bila leta 1867 objavljena pesem: *Sve za milu narodnost*. Pesem Gjüre Klarić: *Slovenci*, zapisana v hrvaškem jeziku, pa je bila objavljena leta 1868.

Tabela 1: Število tujih pesmi v posameznih letih

1864	1865	1866	1867	1868
2	1	0	1	1

Graf 1: Razmerje med domačim, tujim in prevedenim leposlovjem

3.2 PREVEDENO LEPOSLOVJE

V letih 1864–1868 se je število prevedenih del drastično zmanjšalo. Prevedena literatura v *Novicah* je bila redka.

V letu 1864 je bila iz češčine prevedena povest z največ nadaljevanji (17): *Harač*. Istega leta sta bila objavljena tudi dva odlomka prevoda *Romeo in Julija*. Pojavi pa se tudi prevod pesmi iz neznanega jezika in avtorja: *Moj dom*. Pri prevodih je opaziti, da pogosto manjka zapis originalnega oziroma izvornega avtorja, ali pa vsaj zapis, iz katerega jezika je bilo to delo prevedeno. Je pa bilo tega leta v vseh treh delih zapisano, kdo je to delo poslovenil. Povest *Harač* je poslovenil Podgoričan, prevod *Romeo in Julija* pa je delo Ivana Vrbana, ki se je podpisal pod psevdonimom J. Z. *Moj dom* je poslovenil oziroma poslovenila zgolj kratica S. Iz tega pa pravzaprav povsod težko razberemo dejanske avtorje prevoda.

Izjema je leto 1865, ker sta bila objavljena dva prevoda. To sta *Smrt pravičnega*, ki ga je iz francoščine poslovenila Luiza Pesjak, ter prevod iz češčine *Silvestrova noč*, ki ga je poslovenil Jakob Gomilšek (G. Višečki).

Po nemškem pesniku Friedrichu Schillerju je leta 1866 nastala pesem Luize Pesjak z naslovom *Cvetice*.

Leta 1867 sta bila objavljena dva prevoda. To sta *Dalibor* ter *Slovo*. Pesem *Slovo* je po stari nemški pesmi poslovenil M. K. Zapis začetnih kratic imena in priimka nekega neznanega avtorja oziroma avtorice. Za delo *Dalibor* pa ni znano iz katerega tujega jezika je bil narejen prevod.

1868. leta je bilo v analiziranih obdobjih objavljeno še največje število prevodov. To so bili kar štirje prevodi. Iz češčine so bile prevedene *Kratkočasne in podučne drobtinice*. Prevedel jih je Mihajlov Šimonović. Pesem neznanega naslova in iz neznanega jezika je poslovenil neznani avtor, zapisan zgolj s kraticami imena in priimka L. J. Iz hrvaščine sta prevedeni povesti *Ženitnina* ter *Harambaša*, ki ju je poslovenil Josip Levičnik. Obe deli sta bili objavljeni tudi v več nadaljevanjih.

Tabela 2: Število prevodov v posameznih letih

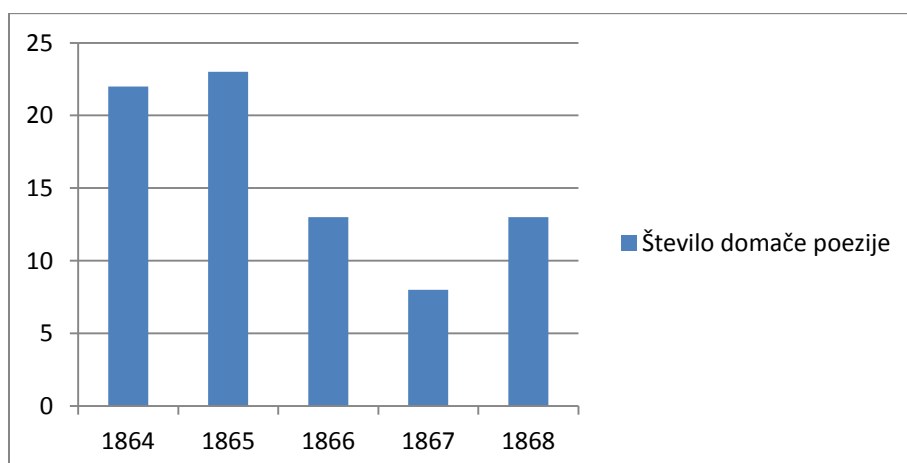
1864	1865	1866	1867	1868
3	2	1	2	4

Prevodi so bili iz češkega, hrvaškega, francoskega in nemškega jezika.

3.3 ŠTEVILO DOMAČIH PESMI

Največje število domačih pesmi (23) se pojavi v letu 1865. Najmanjše (8) pa v letu 1867.

Graf 2: Izvirna poezija v posameznih letih

4. ANALIZA AVTORJEV V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH

V analiziranih petih letih časopisa je razvidno, da so se v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* pisatelji in pesniki podpisovali s psevdonimi, še bolj pogosto pa z začetnimi črkami nekega imena in priimka (F. Č. P., F. O. P., J. V., H. V., J. F. St.) ali samo imena (S., Š., P.). Izven analiziranega obdobja sta se podpisovala s psevdonimom še Anton Žakelj (Rodoljub, Ledinski) in Luka Svetec (Podgorski).

4.1 SEZNAM AVTORJEV

V nadaljevanju so predstavljeni avtorji, ki so med leti 1864 in 1868 objavljali v *Novicah*. Za lažjo predstavo sem jih posamezno razdelila glede na njihove prispevke poezije in proze.

Poleg znanih avtorjev sem navedla tudi tiste, ki niso tako poznani, oziroma katerih celotnega imena in priimka nisem uspela razbrati ali odkriti, se pa da razbrati vsaj njihov spol, ki je tudi ključen za nadaljnjo analizo razmerij med avtorji in avtoricami.

Avtorji so bili navedeni s pravim imenom, kar nekaj je bilo tudi kratic ali pa avtor sploh ni bil naveden. Tega v analizi nisem upoštevala. Izmed vseh navedenih imen z znanim imenom in priimkom pa bom v nadaljevanju predstavila tudi tiste, ki so v tem obdobju največkrat objavili svoje prispevke.

4.1.1 1864

Leta 1864 so pesmi objavljali: Luiza Pesjak, France Zakrajšek, Dr. Gr. Krek, Matevž Lotrič, France Svetličič, Anton Grabič, Jovan Sundečić in Napoleon Špun-Strižič. Avtorji proze so bili: Franc Peterlin, Luiza Pesjak, Lovre Stepišnik, Fran Levstik, Jože Žlindrovič in Prokop Chocholoušek.

Avtorji, katerih identitete ni bilo mogoče povsem odkriti: Klara R., Tičkomil, Miroslav, Suški, Majarčičeva, Zduški, J. Tomše, Jurčkov Matevž.

4.1.2 1865

Leta 1865 so pesmi objavljali: Luiza Pesjak, Janez Volčič, Jakob Gomilšak, Josip Cimperman in Valentin Orožen. Avtorji proze so bili: Jože Žlindrovič, Josip Levičnik, Juri Pavalec, Jakob Gomilšak, Valentin Zarnik in France Kastelec.

Avtorji, katerih identitete ni bilo mogoče povsem odkriti: Ivanka K., Senožeški, Alojzi.

4.1.3 1866

Leta 1866 so pesmi objavljali: Luiza Pesjak, Josip Cimperman, Franc Meden in France Zakrajšek. Avtorji proze so bili: Dr. Jože Orel, Jakob Gomilšak, France Kadilnik, Dr. Janez Podliščekov in Jože Košir. Avtor dramskega prispevka je bil: France Zakrajšek.

Avtor, katerega identitete ni bilo mogoče povsem odkriti: France V.

4.1.4 1867

Leta 1867 so pesmi objavljali: Janez Bilc, Janez Volčič, France Svetličič, Jože Šemic in France Zakrajšek in Vojteh Kurnik. Avtorji proze so bili: Jakob Gomilšak, Ivan Zarnik, Davorin Trstenjak, Janez Volčič in Valentin Zarnik.

4.1.5 1868

Leta 1868 so pesmi objavljali: France Zakrajšek, Jaka Premisl, Jernej Pirnat, Janez Bilc, Ferdo Kočevar, Gjura Klarić in Vojteh Kurnik. Avtorji proze so bili: Valentin Zarnik, Ivan Zarnik, Ivan Tomšič, Janez Zajec in France Zakrajšek.

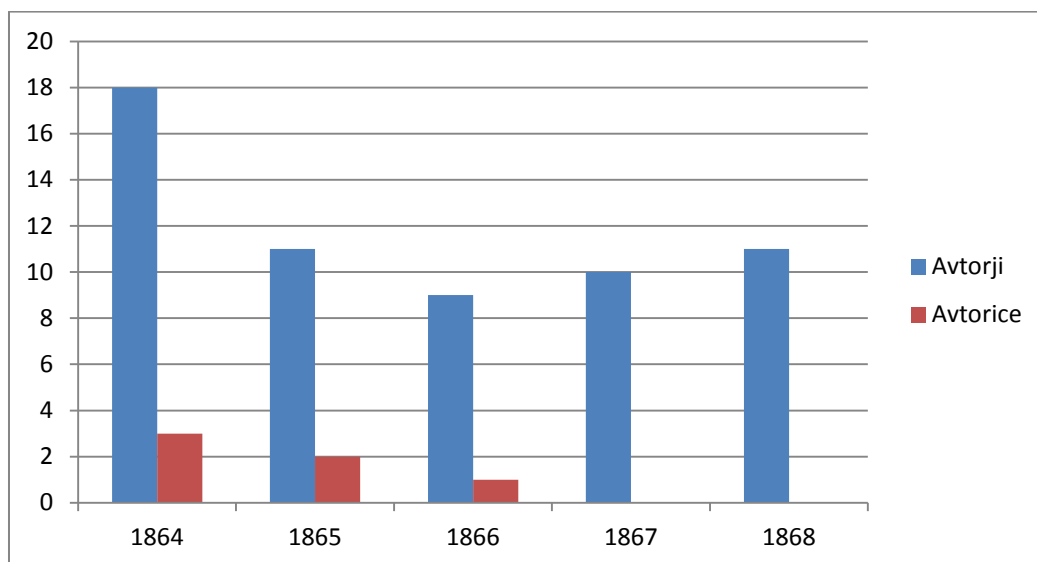
4.2 RAZMERJE MED AVTORJI IN AVTORICAMI

Iz razbranih razpredelnic je že lahko ugotoviti, da je bilo avtorjev precej več, kot avtoric. Spodnji grafi prikazujejo razmerja med številom avtorjev in avtoric v posameznih letih. Avtorice so bile le štiri. Luiza Pesjak, Klara R., Majarčičeva ter Ivanka K.

Pri Klari R. in Ivanki K. nisem mogla ugotoviti polnega imena in priimka, a spol je znan. Prav tako je tudi pri Marjačičevi, ki nam dokončno lahko dokazuje le, da gre vendarle tudi za žensko osebo.

Avtorjev je v vseh analiziranih obdobjih precej več kot avtoric. Pri tem se določena imena pojavljajo večkrat tudi tako, da namesto pravega imena uporabijo psevdonime, a ker gre za isto osebo, tega nisem štela dvakrat. To se je na primer dogajalo pri Franu Zakrajšku, ki se je v časopisju iz leta 1868 večkrat pojavljal še pod psevdonimom Fran Zakrajski ter pri Jakobu Gomilšaku, ki je leta 1865 uporabil psevdonim G. Višečki, leto in dve kasneje, pa je bil podpisan še pod imenom Šak.

Graf 3: Razmerje med številom avtorjev in avtoric

Iz grafa je razvidno, da je bilo skupno največje število avtorjev in avtoric leposlovja v letu 1864 (18 moških ter 3 ženske). Najmanj moških avtorjev je bilo v letu 1866 (9), najmanj ženskih avtoric pa v letih 1867 in 1868, kjer pravzaprav ni bilo zaslediti nobene.

4.3 AVTORJI, KI SO UPORABLJALI PSEVDONIME

4.3.1 France Zakrajšek

France Zakrajšek se je rodil leta 1835 v Gorici. Bil je pesnik, prevajalec in literarni zgodovinar. V časopisju je poleg svojega pravega in celotnega imena uporabljal tudi psevdonima Fran Zakrajški in Mestoselski. V *Novicah* je objavljajl epske, lirske in dramske prispevke. V času svojega življenja je izdal tudi dve pesniški zbirki *Lira in cvetje* (1885) in *Poezije* (1892). (Slovenski biografski leksikon)

4.3.2 Jakob Gomilšak

Jakob Gomilšak oziroma Jakob Gomilšek je bil pisatelj, pesnik, duhovnik in pridigar, ki se je rodil leta 1843. Najprej je pisal predvsem nemške pesmi, od gimnazijskih let naprej, pa tudi slovenske. Svoje pesmi je pošiljal časopisom kot so: dijaški list *Torbica jugoslavjanske mladosti*, *Kmetijske in rokodelske novice*, *Slovenski glasnik* itd. V pesmih je opeval naravo ter verska in domoljubna čustva. Pisal je tudi vesele študentske pesmi, zgodovinsko povedko *Devica oglejska* (1865) po ljudski pravljici *Slava nedolžnosti* (1866). Poleg tega je v svojih delih rad opisoval domače kraje. Napisal je dva življenjepisa *Mihael Debelak, kanonik v Trstu* (1890) in *Dr. Jožef Muršec* (1898). (Slovenski biografski leksikon)

Podpisoval se je s psevdonimi: I. G-k; J. G-k; J. G. Vrbanov; Višečki; Šak; = =

4.3.3 Ivan Vrban

Ivan Vrban je bil slovenski pisatelj in prevajalec, ki je obvladal več jezikov. Zanimal se je za angleško literaturo, še posebej za Shakespeara. (Slovenski biografski leksikon)

Podpisoval se je s psevdonimi: J. V. Zadravski, J. Z. ter Z.

4.4 NAJVEČKRAT OBJAVLJENI AVTORJI

4.4.1 France Svetličič

France Svetličič je bil duhovnik in pesnik (*Novic* in *Glasnika*). Iz njegove tihe in k razmišljanju nagnjene narave se je rodila razmišljujoča lirika. Od Prešerna je prevzemal klasično obliko sonetov in jih napolnil z odlomki svoje miselne in čustvene izpovedi. Trudil se je, da bi ustvaril slovensko pripovedno pesnitev. Spesnil je nekaj dobrih pesmi. Snov mu je dala slovenska zgodovina. Njegove balade in romance so izraz hrepenenja po slovenskem epu, ki je takrat navdajalo naše pesnike. (Slovstvo, 161)

4.4.2 Valentin Zarnik

Valentin Zarnik je bil politik in pisatelj, ki se je rodil leta 1837 v Repnjah pod Šmarno goro. Ko je leta 1842 začel obiskovati šempetrsko šolo, se je tam spoprijateljil s Franom Erjavcem. V času svojega šolanja je poučeval in se s svojo marljivostjo učil tujih jezikov (francoščine, nemščine, italijanščine, nekoliko ruščine). V gimnaziji se je pridružil »vajevcem«. V dveh zvezkih Vaj (pišoč med letoma 1854 in 1855) sta se ohranili njegovi povesti *Katarina* (1. zvezek) in *Povodni mož* (2. zvezek). Spis *Nektere misli o Petru Velikem in o ptujstvu na Rusovskem* (2. zvezek) pa ima izrazit političen značaj. Prav tako ima politično ozadje povest *Maščevanje usode* (1862), ki se motivno opira na vstajo Poljakov (1830) in na boj Hrvatov zoper Madžare (1849), in ki je najverjetneje nastala v dijaški dobi. V njegovih vajeviskih spisih je opaziti zgodovinsko in politično snov. Po romantični baletristiki pa se začenjajo humoristično-realistični in satirični spisi iz dunajskega parlamentarnega in študijskega življenja. Kot neposredni politik, pa se je najprej uveljavil na taborih. V državnih in cerkvenih uradih je zahteval pravico slovenščine in govoril proti potujčevanju. Obenem ga je Bleiweis imenoval kot »očeta slovenskih taborov«. Na njegov predlog je bil leta 1882 na magistratu sprejet slovenski uradni jezik, s katerim so bile poslovenjene ljubljanske mestne šole.

Njegov potopis, ki je bil v več nadaljevanjih objavljen tudi v analiziranem letu izhajanja časopisa (tj. leta 1865), *En teden na Dolenskem*, pripoveduje o izletu tj. sokolov čez Krško in Novo mesto. V originalu iz domačega življenja, tj. v *Slovenskem Nikodemu* (1867-68), smeši

predvsem nezavednost, bojzljivost in odpadništvo. Iz pisem Levstiku iz leta 1868 je razvidno, da si je Nikodema želel izdati v Ljubljani, a se mu to žal ni posrečilo.

Leta 1867 je bil v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* objavljen tudi njegov članek *Trije turisti*, kjer smeši dopisnike, ki v nemškem duhu poročajo o slovenskih krajih. (Slovenski biografski leksikon)

4.4.3 Josip Cimperman

Josip Cimperman je bil slovenski pesnik in prevajalec, ki se je rodil v Ljubljani leta 1847. S prvimi pesniškimi poizkusi si je pridobil veliko prijateljev in podpornikov, med njimi Luize Pesjak, Bleiweisa, Tomana, Vošnjaka, Turnerja, Levstika, Levca, Tavčarja, Simona Gregorčiča. Veliko je prevajal in s svojimi prevodi oskrboval tudi Dramatično društvo. Ene izmed njegovih prvih pesmi je objavil prav v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*. Leta 1869 je objavil prvo skromno zbirko začetniških pesmi, v zbirki *Pesmi*. Motivi so običajni mladinski, domovinski, s spomini na Prešerna, Jenka, Koseskega in tudi na nekatere nemške šolske pesnike. Cimpermanova poezija je bila idejno krepka, včasih hladna, v njih je izražal tudi svoje življenjske filozofije. Posvečal pa jih je tudi svojim prijateljem, med drugim Ivanu Gorniku (12 sonetov z začetnimi črkami njegovega imena), Simonu Gregorčiču, Erjavcu itd. Svoje najboljše poezije je zopet zbral v knjižici *Pesmi* iz leta 1888, ki je bila deležna mnogo priznanj. Umrl je leta 1893 v Ljubljani. (Slovenski biografski leksikon)

4.4.4 Ivan Zarnik

Ivan Zarnik (Miroslav) je bil pesnik in učitelj, rojen leta 1845 na Homcu pri Kamniku. Pisal je nabožne in druge pesmi, med drugim tudi povesti. Ene izmed njih so bile objavljene ravno v obdobju analiziranih *Novic* z naslovi: *Kako so v Begunjah na Notranjskem Turka za vselej odpodili* (1867), *Strah Turkom* (1867), *Juri Štrekelj najde zaklad* (1868). Umrl je leta 1912 v Ljubljani. (Slovenski biografski leksikon)

4.5 ŽENSKE AVTORICE

Med leti 1864 in 1868 je število avtoric sicer upadalo, a brez bistvenih sprememb. V tistem času je bil njihov delež še vedno občutno manjši od moških. Večina od objavljenih avtoric so bile podpisane pod poezijo. Izjema je bila Luiza Pesjak. Leta 1864 je bila objavljena tudi njena novela z naslovom *Očetova ljubezen*.

Tabela 3: Število avtoric v posameznih letih

1864	1865	1866	1867	1868
3	2	1	0	0

V časopisju iz leta 1864 sem našela tri avtorice, ki so bile podpisale z imenom ali priimkom ali pa vsaj z imenom. (Ponekod je bilo zaslediti le kratice začetnih črk, iz katerih pa pogosto ni bilo mogoče ugotoviti, za katerega avtorja pravzaprav sploh gre.) To so: Luiza Pesjak (pogosto podpisana z Lojza Pesjakova ali Lujza Pesjakova), Klara R. ter Majarčičeva. Vse so imele v časopisu objavljene le pesmi. (Z izjemo novele Luize Pesjak). Pesmi Luize Pesjak (3): *Kar ljubim, Aforizmi, Roža*. Pesem Klare R. (1): *Oda kavi* ter pesem Majarčičeve (1): *Miroslavu odgovor*.

V časopisju iz leta 1865 sem zasledila le dve avtorici, ki sta imeli objavljeni pesmi. To sta: Luiza Pesjak (8): *Nezvesto listje, Aforizmi, Cvetna nedelja, Prilike, Marnja brez imena, Materni jezik, Aforizmi, Žensko življenje in ženska ljubezen* ter Ivanka K. (2): *Svoji domovini, Pozdrav*.

V časopisju iz leta 1866 pa je bilo mogoče opaziti le štiri objavljene pesmi Luize Pesjak. To so: *Slovenija Vodniku, Neizmernemu bitju, Cvetice, Detinska ljubezen*.

V časopisju iz leta 1867 in 1868 ni bilo zaslediti avtoric. Odsotnost prispevkov Luize Pesjak (vsaj v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*) je bilo najverjetneje posledica takratnih družinskih skrbi ter propadanja moškega podjetja.

4.5.1 Luiza Pesjak

Luiza Pesjak se je rodila leta 1828. Poleg dekliške vzgoje je dosegla tudi posebno izobrazbo. Med drugim je nanjo zelo vplival Prešeren, ki ji je vcepljal klasično izobrazbo in jo učil še angleščine. Imela je pet hčera in se posvečala njihovi vzgoji. Tako so prišle v stik z učiteljem slovenščine dr. Antonom Lesarjem, od katerega se je pridno učila tudi sama. Njena prva slovenska pesem ima naslov *Kar ljubim*. S tem se je krepil njen vstop v slovensko družbo pesništva. Izdajala je domoljubne in vzpodbudne aforizme v verzih ter pesmi, ki izražajo tožno romantično vzdušje (*Roža, Marnja brez imena*). Deloma pa še vzpodbudne, refleksivne pesmi (*Spomlad je tukaj, Neizmernemu bitju*) in pripovedne (*Roža Jerihonska*). V noveli *Očetova ljubezen* pa opisuje lepoto domače zemlje, idiličnost kmečke hiše ter očetovsko ljubezen, ki se ne more ločiti od svojega otroka. (Slovenski biografski leksikon.) Hkrati je pesnila tudi nemško (*Slike iz Italije, Draždani*), kar precejšen del njenega ustvarjanja je tudi dvojezičen.

S slovstvenimi prispevki je zalagala velik del tedanjih slovenskih časopisov, pa tudi mnogo nemških. Poleg *Novic* je objavljala še v *Glasniku, Triglavu, Zvonu* itd. Pisala je pesmi, povesti in dramatične spise, izvirne in prevedene iz nemščine, francoščine, češčine. Spise je dajala v pregled Cimpermanu, deloma tudi Ivanu Tomšiču in celo Levstiku, ki jo je nekaj časa tudi učil slovenščine. Luiza Pesjak pa je prav tako tudi sama prevajala iz nemščine, hrvaščine, češčine, italijanščine in francoščine v slovenščino ter iz slovenščine v nemščino. (Starejše pesnice in pisateljice, str. 80)

Ko je leta 1864 (25. 5.) v *Novicah* izšla njena prva pesmica: *Prva moja pesem slovenska* – jo je Bleiweis v opombi pozdravil z besedami: »Dobrodošla pesmica mila! Prosim večkrat kaj!« Luiza se je temu vabilu rada odzvala in že v njenem *Odprtem pisemcu slovenskim materam* jih poziva, naj učijo sebe in svoje otroke materinega jezika. (Starejše pesnice in pisateljice, str. 66)

Umrla je leta 1898.

5. ZAKLJUČEK

Kmetijske in rokodelske novice so bile časopis, v katerem je imela poezija v deležu objav večjo prednost. Še slabše od proznih del pa je bilo z dramatiko. Dramatika se v *Novicah* skorajda ni pojavila. V primeru, da se je, pa je šlo večinoma za prevode tujih ustvarjalcev.

Ugotovila sem, da je bilo več domačih avtorjev, kot pa tujih. Med najbolj prepoznavnimi domačimi avtorji so bili Fran Zakrajšek, Jakob Gomilšak, Josip Cimperman, Ivan Zarnik, Valentin Zarnik, Luiza Pesjak ter France Svetličič. Med tujimi pa Jovan Sundečić in Napoleon Špun-Stržič. Med avtorji prevladujejo pisatelji moškega spola, na splošno pa je tudi kar nekaj del, kjer so avtorji podani s psevdonimom ali pa so celo anonimni. Anonimnih avtorjev v analizo nisem vključevala. Avtorji, ki so uporabljali psevdonime so bili France Zakrajšek, Jakob Gomilšak in Ivan Vrban.

6. BIBLIOGRAFIJA LEPOSLOVJA V KMETIJSKIH IN ROKODELSKIH NOVICAH

6.1 1864

Proza

Fr. Peterlin: Škratelj, 15. 6. , 22. 6.

Fr. Peterlin: Rojenice, 1. 6.

Lujza Pesjakova: Očetova ljubezen, 6. 7.

Zduški: Gluhonema šivilja, 27. 7.

Resnična kratkočasnica, 30. 3.

Kratkočasnica, 6. 4.

F. O. P.: Zakaj ni na Krasu studencev?, 30. 11.

Kopica pripovedk iz življenja cesarja Jožefa II., 13. 1.

Lovre Stepišnik: Pohorske pripovedke: Rojenice, 13. 7.

Fran Levstik: Zatoženi sosamoglasnik, 2. 3.

Dr. Ž.: Tri dni v Zagrebu, 28. 9., 5. 10., 12. 10., 19. 10., 2. 11., 16. 11., 30. 11., 7. 12., 14. 12.

Jože Žlindrovič: Pisma slovenskega učenika svojemu bratu, 3. 2., 17. 2., 2. 3., 20. 4., 27. 4., 18. 5., 15. 6., 20. 7., 10. 8., 28. 9., 12. 10., 19. 10., 9. 11., 23. 11.

Jurčkov Matevž: Domače čenčarije iz Kamnika, 6. 4.

J. Tomše: Spomini iz mojega življenja na suhem in na morji, 13. 7., 20. 7., 27. 7., 3. 8.

Poezija

Dobrovoljka v letu 1864, 6. 1.

Vprašanje, 17. 2.

S.: Nekteri Kranjci, 24. 2.

Klara R.: Oda kavi, 9. 3.

Tičkomil: Tičja tožba, 6. 4.

Lojza Pesjakova: Kar ljubim, 25. 5.

Miroslav: Najbolja, 1. 6.

Suški: Svakinji dve le naprej!, 15. 6.

Majarčičeva: Miroslavu odgovor, 22. 6.

France Zakrajšek: Nekteri nameni, 29. 6.

France Zakrajšek: Lipež, 29. 6.

France Zakrajšek: Najeti kritikovavec, 29. 6.

R .. i: O jutru, 27. 7.

R .. i: O poldne, 27. 7.

Dr. Gr. Krek: Nada, 3. 8.

F. Č. P.: Mati dete zibaje, 21. 9.

Luiza Pesjakova: Aforizmi, 19. 10.

A. D.: Junakova prošnja, 26. 10.

Matevž Lotrič: Mladi mornar, 2. 11.

Fr. Svetličič: Hrušica, 30. 11.

Luiza Pesjak-ova: Roža, 7. 12.

Anton Grabič: Pesem od zlate poroke, 21. 12.

Poezija v tujem jeziku

J. Sundečić: Tri zrna, 4. 5.

Napoleon Špun-Strižić: Sokol i njegova majka, 16. 11.

Prevod

[Prokop Chocholoušek] (posl.: Podgoričan): Harač, 20. 1., 27. 1., 10. 2., 24. 2., 16. 3., 30. 3., 13. 4., 20. 4., 27. 4., 18. 5., 8. 6., 29. 6., 27. 7., 24. 8., 14. 9., 21. 9., 28. 9.

Odlomek: *Romeo in Julija* (posl.: J. Z. [Ivan Vrban]), 16. 3., 23. 3.

Moj dom (posl.: S), 13. 4.

Uganka

Smešna zastavica, 24. 2.

6.2 1865

Proza

Zapeljivec (novela), 18. 1., 25. 1., 8. 2.

Senožeški: Mož z dvema ženama in pa sto in sedemdeset let stari parament, 8. 3.

Smešnica, 18.10.

Čudna večerna godba, 14. 6., 21. 6.

J. V.: Vraže Pučke (ljudske) iz Istre, 21. 6.

Nr. 11: Kurentovanje v Jaski, 5. 7., 12. 7.

Jože Žlindrovič: Pisma slovenskega učenika, 25. 1.

Josip Levičnik: Podgrobje, 29. 3., 19. 4., 26. 4.

Juri Pavalec: Misli na dan vseh vernih duš, 1. 11.

J. Gomilšak: O volkodlaku, 1. 2., 8. 2.

Valentin Zarnik: En teden na Dolenskem, 6. 9., 13. 9., 20. 9., 27. 9., 4. 10., 11. 10., 18. 10., 25. 10., 1. 11

Alojzi: Pisma iz Srbije o Srbii, 8. 2., 15. 2., 22. 2., 8. 3., 15. 3., 22. 3., 29. 3., 12. 4., 10. 5., 17. 5., 24. 5..

Nova pisma iz Srbije o Srbii, 14. 6. , 21. 6., 28. 6., 6. 9.

France Kastelec: Pisma iz Mehike: 1. Pismo, 3. 5., 10. 5., 15. 11.

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu: 15. Pismo, 25. 1., 1. 3., 15. 3.,

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu: 16. Pismo, 1. 3.

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu: 17. Pismo, 15. 3.

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu: 18. Pismo, 29. 3.

Poezija

Luiza Pesjakova: Nezvesto listje, 1. 2.

Volkodlak, 8. 2.

Luiza Pesjakova: Aforizmi, 8. 2.

J. Volčič: Narodni običaji istrski, 15. 2.

-- f --: Očetu Bernardu, 1. 3.

Na straži (iz zapuščine Matevža Lotriča), 8. 3.

Luiza Pesjakova: Cvetna nedelja, 5. 4.

Luiza Pesjakova: Prilike, 31. 5.

G. Višečki: Pevčev dom, 7. 6.

G. Višečki: Znamenje ljubezni, 7. 6.

G. Višečki: Narobe pevec, 7. 6.

G. Višečki: Bob v steno, 7. 6.

G. Višečki: Strašna Sanja, 7. 6.

G. Višečki: Priletnemu bedaku, 7. 6.

G. Višečki: Marsikteremu pesniku, 7. 6.

Ivanka K.: Svoji domovini, 14. 6.

Luiza Pesjakova: Marnja brez imena, 28. 6.

Ivanka K.: Pozdrav, 2. 8.

Luiza Pesjakova: Materni jezik, 23. 8.

Luiza Pesjakova: Aforizmi, 23. 8.

Luiza Pesjakova: Žensko življenje in ženska ljubezen, 11. 10.

J. Cimperman: Pesnik, 1. 11.

V. Orožen: Vojaški oče naš, 29. 3.

Poezija v tujem jeziku

Koledva (Iz Gologorice v Istri), 11. 1.

Prevodi

Smrt pravičnega (poslovenila iz francoščine: Luiza Pesjak), 12. 4.

Silvestrova noč (po češčini poslovenil: G. Višečki), 4. 1.

6.3 1866

Proza

P: Kratkočasnice, 21. 3.

P. H.: Trst in njegovo obmestje, 28. 3., 4. 4., 11. 4.

Smešnica: »Žnidar« ne pa »krojač«, 11. 7.

Kratkočasnica, 3. 10.

Pripovedke Zilske, 26. 12.

Dr. Jože Orel: Popotne opazke na Krasu, 17. 10.

Šak: Boj za puro. Resnice in laži za predpust, 10. 1., 17. 1., 24. 1., 31. 1., 7. 2., 14. 2.

France Kadilnik: Izhod na Triglav, 22. 8.

Dr. J. Podliščekov: Potopis iz Srbije, 27. 6., 4. 7., 11. 7., 18. 7., 25. 7., 1. 8., 8. 8., 15. 8., 5. 9., 12. 9.

Kaj je svoboda? Dobrovoljne besedice kmetom slovenskim, 23. 5.

Jože Košir: Pisma iz Amerike, 21. 3.

Poezija

Luiza Pesjakova: Slovenija Vodniku, 14. 2.

Luiza Pesjakova: Neizmernemu bitju, 28. 3.

Josip Cimperman: Gazela, 2. 5.

F. Meden: Spomladanska, 16. 5.

Josip Cimperman: Sonet, 6. 6.

Josip Cimperman: Pozdrav in prisega (posvečeno gospe Luizi Pesjak), 27. 6.

France Zakrajšek: Zvečer na hribu, 5. 9.

Naši »po modi« domorodci. (Iz Karlovačk. Viestnika), 12. 9.

France Zakrajšek: Humoristična rapsodija: Tresličnik, 24. 10.

Luiza Pesjakova: Detinska ljubezen, 31. 10.

F. Meden: Jesenska, 14. 11.

France V.: Moja struna, 28. 11.

Janezu Nečaseku, 12. 12.

Prevod

Luiza Pesjakova (po Schillerju): Cvetice, 25. 4.

Dramatika

F. Zakrajšek: Odlomek iz predigre k tragediji »Marija Antonijeta«, 21. 3., 4. 4.

6.4 1867

Proza

Šak: Francozi v Bobovcu, 27. 3. , 3. 4., 17. 4., 22. 5.

Ivan Zarnik: Kako so v Begunjah na Notranjskem Turka za vselej odpodili (črtica iz časa turških vojsk), 12. 6.

Davorin Trstenjak: Brglez, 26. 6., 3. 7.

Davorin Trstenjak: Vojska Panonov z Rimljani, 10. 7., 17. 7., 31. 7.

Ivan Zarnik: Franc Ljubljanič – Strah Turkom, 21. 8.

Dr. V. Zarnik: I. Slovenski Nikodem, 25. 9., 2. 10., 9. 10., 16. 10., 6. 11., 13. 11., 20. 11., 27. 11., 4. 12., 11. 12., 18. 12., 24. 12.

J. Volčič: Narodne mrvice iz Istre, 30. 1.

Na poletnem prehodu iz Londona v Avstrijo in nazaj, 18. 12., 24. 12.

Poezija

Janez Bilc: O novem letu, 2. 1.

J. Volčič: Otročja pesem sv. Jelene, 30. 1.

J. Vočič: Zakaj sever hišo mete,. 30. 1.

H. V.: Zelenica – železnica, 30. 1.

Fr. Svetličič: Na mravljiškem vrtu, 17. 7.

Fr. Z.: Jaz imam čedno ljubico, 23.10.

Jože Šemic: Srcu v nesreči, 30. 10.

V. Kurnik: Striček dobersvet, 18. 12.

Poezija v tujem jeziku

Sve za milu narodnost, 20. 3.

Prevodi

France V.: Dalibor (prevod, poslovenjeno), 16. 1.

Slovo (po stari nem. pesmi poslovenil M. K.), 10. 4.

6.5 1868

Proza

Dr. V. Zarnik: Originali iz domačega življenja, 1. 1.

Ivan Tomšič: Deklica bolj zvita nego car, 8. 1.

Dr. V. Zarnik: I. Slovenski Nikodem, 12. 2., 19. 2.

Janez Zajec: Geologičen izhod, 15. 4., 29. 4.

J. F. St.: Kovač iz pasjega brda, 10. 6.

Kratkočasnica, 15. 4.

Smešnica: Dve uri v nemškem taboru, 22. 7.

Fr. Z.: Uhanček pri mlinu, 30. 9.

Kratkočasnica, pa tudi podučnica, 2. 9.

Fr. Zakrajšek: Dobri veseljaki, 21. 10.

Ivan Tomšič: Šest tednov na Dunaji, ali gospodarsko-kmetijska šola za učitelje, 28. 10., 4. 11., 2. 12., 16. 12., 23. 12., 30. 12.

Ivan Zarnik: Juri Štrkelj najde zaklad, 22. 1., 29. 1., 5. 2.

France Zakrajšek: Klepetuljevič Kvasinski, 2. 9.

Kmetijske kratkočasnice, 29. 7.

Listi iz Londona, 5. 2.

Istrijanec: Pismo gospe doktorice (Evlalije) Lilienweisove iz B. svojemu možu, državnemu poslancu na Dunaji, 9. 12.

Poezija

V. Kurnik: Čast poštenim siromakom!, 8. 1.

Fr. Zakrajšek: Gašpar pa njegova svoboda, 11. 3.

Jaka Premisl.: Jožefu Marnu, 18. 3.

Jernej Pirnat: Priprosta pesmica od šol, 10. 6.

Fr. Z – k.: Napisi, 8. 7.

Našim, 14. 10.

Franjo Zakrajški: Napisi, 11. 11.

Franjo Zakrajški: Mlademu pevcu, 9. 12.

J. Bilc: Na grobu Antona Kosa, 16. 12.

Suze, 7. 10.

Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke (priobčuje Ferdo Kočever): Legenda, 23. 9.

Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke (priobčuje Ferdo Kočever): Bernekajev grad, 19. 8.

Narodne pesmi iz St. Vrazove zbirke (priobčuje Ferdo Kočever), 22. 7., 5. 8.

Poezija v tujem jeziku

Gjura Klarić: Slovenci, 24. 6.

Prevodi

Kratkočasne in podučne drobtinice (po češkem: Mihajlov Šimonović), 22. 4.

»Burja brije, drevje poka ...« - poslovenil L. J., 25. 11.

J. Levičnik: Ženitnina, 26. 2., 4. 3., 11. 3., 18. 3., 25. 3., 1. 4.

Harambaša (prosto po hrvaščini posnel Jos. Levičnik), 5. 8., 12. 8., 19. 8., 26. 8.

Dramatika

Burkica: Oger tehta Rusa, 30. 9.

7. VIRI IN LITERATURA

France Koblar. Luiza Pesjakova. *Slovenski biografski leksikon*.

Fran Erjavec. Pavel Flere. Ivana Kobilca. Roza Sternen. *Starejše pesnice in pisateljice*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1926.

Ivan Grafenauer. Josip Cimperman. *Slovenski biografski leksikon*.

Kmetijske in rokodelske novice. Digitalna knjižnica Slovenije. Splet.

Lončar, Dragotin: *Dr. Janez Bleiweis in njegova doba*. Ljubljana: Naši zapiski, 1910.

Martin Jevnikar. Jakob Gomilšek. *Slovenski biografski leksikon*.

Slodnjak, Anton. *Slovensko slovstvo*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1968.

Viktor Smolej. Fran Zakrajšek. *Slovenski biografski leksikon*.